

Makalenin Türü : Kitap incelemesi
Geliş Tarihi.: 21 Nisan 2026
Kabul Tarihi: 20 Mayıs 2026

<https://iibf.yeniyuzyil.edu.tr/>

GÖÇ VE GÜVENLİĞİN ORTAK EKSENİ: HÜDAYİ SAYIN'IN ULUSLARARASI GÖÇ VE ULUSLARARASI GÜVENLİK KİTABI ÜZERİNE

Mehmet Ozan AKBAY*

Sayın, Hüdayi. *Uluslararası Göç ve Uluslararası Güvenlik*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2019. 208 s. ISBN: 978-605-7634-30-6.

ÖZET

Bu değerlendirme, Hüdayi Sayın'ın Uluslararası Göç ve Uluslararası Güvenlik (Berikan, 2019) adlı kitabını konu edinmektedir. Eser, göç kuramları ile güvenikleştirme yazını tek bir çerçevede bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu kitap, göç teorilerinin geniş bir panoramasını çizdikten sonra, göçün bir güvenlik meselesi olarak inşa edilme sürecini; göçmen kaçakçılığı ile insan ticaretini de bu sürecin somut iki yüzü olarak ele almaktadır. İnceleme, eserin üç ana eksenini olan göç kuramları, güvenikleştirme ve göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti başlıkları üzerinden eleştirel bir okuma önermektedir. Değerlendirmede, doksan kişiyle yürütülen derinlemesine mülakatlara dayanan saha zemininin sağladığı özgünlüğe ve bu üç eksenini Türkçe literatürde bir arada işleyen nadir çalışmalardan biri olma niteliğine dikkat çekilmektedir. Buna karşılık, farklı epistemolojik temellere oturan kuramlar arasında sentez arayışının yetersiz kalması, Kopenhag Okulu'nun güvenikleştirme kuramıyla sistemli bir diyalogun kurulmamış olması, Türkiye'deki öncü göç çalışmalarına yönelik ilginin sınırlı düzeyde tutulması ve 2011 sonrası Suriye göç krizi başta olmak üzere güncel gelişmelerin yeterince işlenmemesi üzerinde durulmaktadır. Çalışma, sonuçta eserin Türkçe göç yazınına kayda değer bir katkı sunduğunu teslim etmekle birlikte, kuramsal derinlik ve güncellik bakımından geliştirilmesi gereken yönleri bulunduğunu ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası göç, güvenikleştirme, insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, Kopenhag Okulu.

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (Doktora) Programı, [e-posta], ORCID: 0000-0002-8862-3872.

THE COMMON AXIS OF MIGRATION AND SECURITY: ON HÜDAYİ SAYIN'S INTERNATIONAL MIGRATION AND INTERNATIONAL SECURITY

ABSTRACT

This review examines Hüdayi Sayın's *Uluslararası Göç ve Uluslararası Güvenlik* (International Migration and International Security; Berikan, 2019), a study that seeks to bring migration theories together with the securitization literature within a single analytical frame. Departing from an extensive panorama of migration theories, the book examines the process through which migration is constructed as a security issue, treating migrant smuggling and human trafficking as its two concrete manifestations. The review offers a critical reading structured around the book's three principal axes, namely migration theories, securitization, and migrant smuggling together with human trafficking. Attention is drawn to the originality afforded by the empirical foundation of ninety in depth interviews and to the book's rare achievement of bringing these three axes together within the Turkish migration literature. At the same time, the review addresses the limited scope of synthesis across migration paradigms with differing epistemological foundations, the absence of a systematic dialogue with the securitization theory of the Copenhagen School, the restricted engagement with pioneering migration scholarship from Turkey, and the insufficient treatment of developments since 2011, most notably the Syrian migration crisis. While recognizing the valuable contribution the book makes to the Turkish migration literature, the review argues that its theoretical depth and empirical updating remain open to further development.

Keywords: International migration, securitization, human trafficking, migrant smuggling, Copenhagen School.

Göç, son çeyrek yüzyılda uluslararası ilişkiler gündeminde kendine kalıcı bir yer açmış olgulardandır. Soğuk Savaş sonrasında güvenlik algısının uğradığı dönüşüm, 11 Eylül'ün söylemsel düzeyde yarattığı kırılma ve 2011'de başlayan Suriye krizi, göç çalışmalarının artık tek bir disiplinin sınırları içinde kalamayacağını açıkça gösterdi. Hüdayi Sayın'ın burada ele alacağımız kitabı, 2010 yılında kabul edilen doktora tezinin gözden geçirilmiş ve güncellenmiş hâli olarak 2019'da Berikan Yayınevi tarafından yayımlandı. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi'nde görev yapan yazar, uzun bir süredir uluslararası göç, güvenlik ve Ortadoğu üzerine yazan bir isim. Eser, göç teorilerini geniş bir tasnifle derledikten sonra göçün güvenlikleştirilmesi sürecini; ardından bu sürecin somut iki yüzü olan göçmen kaçakçılığı ile insan ticaretini inceliyor.

Önsöz ve girişin ardından kitap üç ana eksen üzerinde ilerler. Birinci bölüm göç kavramının tanımı ve sınıflandırılmasıyla açılır; göç teorilerinin kronolojik ve tematik bir dökümü burada sunulur. Ravenstein'in (1885) klasik göç yasalarından Wallerstein'in (1974) dünya sistemleri teorisine, Lee'nin (1966) itme çekme modelinden Hoffmann-Nowotny'nin (1973) yapısal ve anomik gerilim teorisine, Piore'nin (1979) ikili emek piyasası kuramından Faist'in (2000) ulusaşırı toplumsal alanlar yaklaşımına uzanan geniş bir yelpazeye bu bölümde tanık oluruz. İkinci bölüm göçün bir güvenlik meselesi olarak inşa edilme sürecini ele alır; ulus-devlet, egemenlik, yurttaşlık ve sınır gibi kavramlar üzerinden konunun arka planı çizilir. Üçüncü bölüm ise göçmen kaçakçılığını ve insan ticaretini kavramsal, hukuksal ve operasyonel boyutlarıyla işler. Çalışmanın ampirik zeminini, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve cinsel sömürü mağdurlarıyla yapılmış doksan derinlemesine mülakat oluşturmaktadır.

Kitabın en hacimli ve en iddialı kısmı kuramsal tasniftir. Yazar, farklı disiplinlerden örneğin ekonomi, sosyoloji ve siyaset biliminden beslenen göç kuramlarını sistematik bir sıralamaya kavuşturmayı hedefler. Türkçe literatürde göç kuramlarının bütüncül bir derlemesine duyulan ihtiyaç düşünüldüğünde, bu girişim başlı başına değerlidir. Ne var ki, kapsam geniş tutulduğunda kimi güçlükler de beraberinde gelir. Birbirinden farklı epistemolojik zemine oturan yaklaşımlar, yani neoklasik bireyci modeller, yapısalcı makro teoriler ve ağ temelli mezo yaklaşımlar, kronolojik bir sırayla peş peşe dizilmiş; aralarındaki gerilimler ve tamamlayıcılıklar yeterince irdelenmemiştir. Massey ve arkadaşlarının göç teorilerini mikro, mezo ve makro düzeylerde bütünleştirme girişimleri (Massey vd., 1993, 1998) ya da de

Haas'ın göç geçişleri kavramıyla sunduğu sentez önerisi (de Haas, 2010) göz önüne alındığında, Sayın'ın çalışması daha çok bir teori envanteri olarak okunabilir. Castles ve Miller'ın (2009) kendi kitaplarında neoklasik ve tarihsel yapısal kuramların yetersizliklerini açıkça tartışıp bu kuramları aşacak çoğulcu bir çerçeve önermeleri ise bu türden bir sentezin nasıl kurgulanabileceğine dair önemli bir ölçüt sunar.

Bununla bağlantılı bir başka eksiklik, Türkiye kökenli kuramsal üretime yeterince yer verilmemesidir. İbrahim Sirkeci'nin "transnasyonal hareketlilik ve çatışma" yaklaşımı kısaca anılıp geçilir; Ahmet İçduygu'nun transit göç kavramına ilişkin öncü çalışmaları (İçduygu, 2000) ile Kemal Kirişçi'nin Türkiye'nin göç veren ülkeden göç alan ülkeye dönüşümü tezi (Kirişçi, 2007) ise büyük ölçüde gölgede kalır. Bir doktora çalışmasından türeyen bir eserin, kendi ülke yazınındaki öncül isimlerle daha güçlü bir hesaplaşmaya girmesi beklenirdi. Abadan-Unat'ın *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa* (2006) adlı eserine yapılan göndermeler olumludur; ancak bu referansın kuramsal tartışmanın gövdesine organik biçimde yedirilmesinden çok, betimsel düzeyde kaldığı söylenmelidir.

Kitabın başlığıyla verdiği sözün gerçek sınavı ikinci eksende verilmektedir. Sayın, göçün yabancı düşmanlığıyla, aşırı sağın yükselişiyle ve 11 Eylül sonrası güvenlik söylemiyle kurulan bağına değinir. Gelgelelim bu değinme büyük ölçüde betimleyici kalmakta, sağlam bir kuramsal çerçeveye yaslanmamaktadır. Kopenhag Okulu'nun güvenikleştirme kuramı, yani Buzan, Wæver ve de Wilde'in (1998) *Security: A New Framework for Analysis* adlı eserinde geliştirdikleri çerçeve doğrultusunda, göçün bir güvenlik sorunu olarak inşa edilmesini çözümlenmek için başvurulabilecek en elverişli araçlardan biridir. Wæver'in (1995) güvenliği bir "söz edimi" olarak kavramsallaştırması, tam da Sayın'ın betimlediği olguyu açıklayabilecek güçlü bir analitik imkân sağlar. Eserde bu kurama sistematik bir atıf yapılmaması, kaçırılmış önemli bir kuramsal fırsata işaret ediyor gibi görünmektedir. Aynı çizgiden devam edildiğinde Huysmans'ın (2000, 2006) AB merkezli yazıları da mutlaka hesaba katılmalıdır. Huysmans, göçün iç pazar güvenliği, organize suç ve terörizm söylemleriyle nasıl iç içe geçtiğini çok önceden kayda geçirmiştir. Üstelik meseleyi tek bir söz ediminin ötesine taşır: bürokratik rutinler, teknik bilgi üretimi, kurumsal alışkanlıklar. Güvenikleştirme bunların hepsinin içinden geçer. Sayın'ın sayfalarında karşımıza çıkan emniyet pratikleri ve sınır kontrol mekanizmaları tam da böyle bir perspektifi bekler. Bigo'nun (2002) "güvensizliğin yönetişelliği" kavramı için de benzerini söylemek mümkündür. Kitabın zengin saha verisi bu tür bir çerçeveye buluşabilseydi çok daha güçlü

bir çözümlene çıkardı. Bu iki ismin metne katılmamış olması, güvenlik bölümünü kuramsal açıdan kısıtlamaktadır.

Kitabın en özgün yanı kuşkusuz saha çalışmasıdır. Doksan kişiyle yürütülen derinlemesine mülakatlara dayanan bu zemin, Türkçe göç yazınında nadir rastlanan bir emeğe işaret eder. Göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve cinsel sömürü mağdurlarıyla doğrudan temas kurabilmek hem erişim zorluğu hem de etik hassasiyet açısından hiç kolay bir iş değildir. Yazarın İstanbul Emniyet Müdürlüğü personelinin desteğiyle bu erişimi başarmış olması kayda değer bir güç olarak öne çıkar. Öte yandan bu güçlü ampirik temel bazı metodolojik soruları da beraberinde getirir. Örneklem nasıl seçildi; mülakat verileri kuramsal çerçeveye hangi yollarla eşleştirildi; güvenlik bürokrasisi üzerinden sağlanan bir erişim, araştırmanın nesnellliğini nasıl etkileyebilir? Bu sorular metinde açıkça karşılanmamıştır. Mağdurlarla yürütülen görüşmelerde hangi etik protokollerin uygulandığının da belirtilmesi çalışmanın şeffaflığına önemli bir katkı sağlayabilirdi.

Eserin güçlü yanlarını teslim etmek gerekir. Öncelikle, göç kuramları, güvenikleştirme ve göçmen kaçakçılığı/insan ticareti gibi üç başlığı tek bir çalışma içinde yan yana getirmesi okura bütünlüklü bir manzara sunar. Türkçe literatürde bu üç eksen bir arada ele alan çalışmalar sınırlıdır. Ayrıca insan ticaretinin evrelerini, yani kaynak ülkede eleman arama, transit ülkede nakliye ve hedef ülkede sömürü aşamalarını sistematik tablolar hâlinde sunması, konuyu uygulayıcılar ve politika yapıcılar için de elle tutulur kılmaktadır. Göçün kadınlaşması eğilimine, kadın göçmen emeğinin kayıt dışı ve marjinal sektörlerdeki sömürüsüne ve organ ticaretinin uluslararası ayağına ayrılan sayfalar ise eserin tematik yelpazesini genişletmektedir.

Eserin zamansal kapsamı ise eleştirel bir bakışı hak etmektedir. 2010'da kabul edilen bir tezin 2019'da güncellenmiş baskısı olarak sunulması, okurda kaçınılmaz bir beklenti yaratır. Ne yazık ki bu güncellemenin 2011 sonrası Suriye göç krizinin Türkiye üzerindeki derin etkilerini, AB ile Türkiye arasındaki Geri Kabul Anlaşması'nı, Akdeniz'deki göçmen ölümlerini ve 2015 Avrupa mülteci krizini hangi derinlikte kapsadığı şüphe götürmektedir. İçduygu ve Aksel'in (2012) Türkiye'deki düzensiz göçü ele alan çalışmasının, Kirişçi'nin (2014) Türkiye'nin Suriyeli mülteciler sınavına dair kitabının ve Erdoğan'ın (2020) Suriyeliler Barometresi araştırmasının metinde yeterince yer bulmaması, güncellemenin gerçek boyutu konusunda eleştiriye açıktır.

Kitabın literatürdeki yerini saptamak için Castles ve Miller'in (2009) *The Age of Migration* adlı kapsamlı eseriyle bir karşılaştırma yapmak kaçınılmaz oluyor. Castles ve Miller, göç

kuramlarını ele alırken teoriler arası senteze, göç sürecinin bütünlüğüne ve bölgesel farklılıklara özel bir önem verirler. Sayın'ın kitabı bu düzeyde bütünlüklü bir kuramsal senteze ulaşamaz. Bu karşılaştırma, iki eseri aynı ölçekte değerlendirmekten çok, kitabın literatürdeki yerini konumlandırmayı amaçlamaktadır. Eserin asıl katkısı, göç-güvenlik bağlantısını göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle birlikte tek bir çerçevede ele alarak güvenlikleştirme tartışmasını somut suç tipolojileri ve saha verileriyle ilişkilendirmesinde aranmalıdır. Türkçe literatür özelinde çalışma; İçduygu ve Şimşek'in (2017) göç, politika ve güvenlik üzerine makalesiyle ve Bayındır Goularas ile Sunata'nın (2015) Türk dış politikasında göç ve mülteci rejimini inceleyen yazısıyla birlikte okunmalıdır. Sayın'ın eseri, doksan mağdur ve uygulayıcıyla yürütülen derinlemesine mülakatlara dayanan birincil saha verisine yaslanması bakımından bu çalışmalardan ayrışır; diğer yandan kuramsal derinlik söz konusu olduğunda bu çalışmaların gerisinde kalmaktadır.

Yapısal bir hususa da değinmek gerekiyor. Kitabın üç ana bölümü, yani göç teorileri, güvenlikleştirme ve göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki organik bütünlük zaman zaman zayıflamaktadır. Teori bölümünde serilen kuramsal çerçevenin, güvenlik ve insan ticareti bölümlerinde her zaman aynı ölçüde işlerlik kazanmadığı görülür; bölümler kimi yerde birbirinden bağımsız metinler gibi okunabilmektedir. Bu, bir doktora tezinin kitaplaştırılması sürecinde sıkça karşılaşılan bir sorundur ve yazarın tezi kitaba dönüştürürken bölümler arası geçişleri güçlendirmesi hâlinde giderilebilecek bir pürüzdür.

Sonuç olarak Sayın'ın *Uluslararası Göç ve Uluslararası Güvenlik* adlı kitabı, Türkçe göç yazınına hem geniş bir kuramsal derleme hem de nadir bulunan bir saha çalışması sunması bakımından kayda değerdir. Göç çalışmalarına giriş düzeyinde bir başvuru eseri olarak, özellikle lisansüstü öğrencilere faydası olacağı açıktır. Yazarın bir sonraki baskıda kuramsal sentez iddiasını güçlendirmesi, güvenlikleştirme yazınıyla sistemli bir diyaloga girmesi ve güncelleme sürecinde 2011 sonrası gelişmeleri daha derin işlemesi hâlinde eserin alanın temel referans kaynaklarından biri olma potansiyeli taşıdığını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus ötesi yurttaşlığa* (2. bs.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bayındır Goularas, G. & Sunata, U. (2015). Türk dış politikasında göç ve mülteci rejimi. *Moment Dergi*, 2(1), 12–40.
- Bigo, D. (2002). Security and immigration: Towards a critique of the governmentality of unease. *Alternatives*, 27(Özel Sayı), 63–92.
- Buzan, B., Wæver, O. & de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2009). *The age of migration: International population movements in the modern world* (4. bs.). Palgrave Macmillan.
- de Haas, H. (2010). *Migration transitions: A theoretical and empirical inquiry into the developmental drivers of international migration* (IMI Working Paper No. 24). International Migration Institute.
- Erdoğan, M. M. (2020). *Syrians barometer 2019: A framework for achieving social cohesion with Syrians in Turkey*. Orion Kitabevi.
- Faist, T. (2000). *The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces*. Oxford University Press.
- Hoffmann-Nowotny, H.-J. (1973). *Soziologie des Fremdarbeiterproblems: Eine theoretische und empirische Analyse am Beispiel der Schweiz*. Ferdinand Enke Verlag.
- Huysmans, J. (2000). The European Union and the securitization of migration. *Journal of Common Market Studies*, 38(5), 751–777.
- Huysmans, J. (2006). *The politics of insecurity: Fear, migration and asylum in the EU*. Routledge.
- İçduygu, A. (2000). The politics of international migratory regimes: Transit migration flows in Turkey. *International Social Science Journal*, 52(165), 357–366.
- İçduygu, A. & Aksel, D. B. (2012). *Türkiye’de düzensiz göç*. Uluslararası Göç Örgütü.
- İçduygu, A. & Şimşek, D. (2017). Uluslararası göç, politika ve güvenlik. *Toplum ve Bilim*, (140).
- Kirişçi, K. (2007). Turkey: A country of transition from emigration to immigration. *Mediterranean Politics*, 12(1), 91–97.
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin ötesine geçerken: Türkiye’nin “Suriyeli mülteciler” sınavı*. Brookings Enstitüsü & USAK.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47–57.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466.

Akbay, M. O. (2026). Göç ve Güvenliğin Ortak Eksenini: Hüdayi Sayın'ın Uluslararası Göç ve Uluslararası Güvenlik Kitabı Üzerine. *Yeni Yüzyıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, <https://iibf.yeniyuzuyil.edu.tr/>

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. & Taylor, J. E. (1998). *Worlds in motion: Understanding international migration at the end of the millennium*. Clarendon Press.

Piore, M. J. (1979). *Birds of passage: Migrant labor in industrial societies*. Cambridge University Press.

Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167–235.

Wæver, O. (1995). Securitization and desecuritization. R. D. Lipschutz (Ed.), *On security* içinde (s. 46–86). Columbia University Press.

Wallerstein, I. (1974). *The modern world-system I: Capitalist agriculture and the origins of the European world-economy in the sixteenth century*. Academic Press.

ÇALIŞMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1.yazarın araştırmaya katkı oranı %100'dür.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.